

Quatre citacions inoportunes

En l'últim número de la revista *Serra d'Or* he llegit, fa pocs dies, un article del senyor Frederic Ribas, que és una autèntica mina, l'explotació de la qual no he sabut resistir. L'article es diu "La passió pel centralisme i l'unitarisme. Del comte-duc d'Olivares a Aznar", i és, exactament, allò que el títol anuncia: la breu història, amb textos, d'una passió secular, una passió sòlida i perenne, que dura i dura, des del segle XVII fins al segle XXI, de moment... Des dels reis Habsburg, els reis Borbó, les Corts de Cadis, els liberals, els conservadors, els militars, els socialistes, els colpistes, els dictadors, tot aquell que ha manat a Madrid, a Castella i a Espanya. Una passió dirigida en primer lloc a –és a dir, contra– Catalunya, ja que Portugal se'n va escapar a temps (si no, qui sap quins debats hi hauria ara mateix sobre l'autonomia portuguesa, i quines manifestacions farien a Lisboa, o quines votacions fora de la llei...). L'únic gran "tema d'Espanya", doncs, és Catalunya (els bascos, sense violència, són un "tema" menor, no un problema de concepte, no una frustració castellana). Sense més preàmbul, em limitaré a enllaçar les citacions aportades per Frederic Ribas, tot demanant-li perdó per l'espoli. Són tretes d'obres de quatre dels més insignes mestres del pensament espanyol del segle XX: més representatius, impossible. La primera citació és de Gregorio Marañón, treta d'*El conde-duque de Olivares: la pasión de mandar* (1936), i diu: "En el asunto de Cataluña la táctica del Conde-Duque [exposada en el famós Memorial] no tiene disculpa [...] Olvidó que era imposible hacer, ni por las buenas ni por las malas, una suma uniforme de dos substancias –los dos pueblos, Cataluña y Castilla– históricamente incapaces de fundirse [...] Su pecado principal fue, pues, el eterno pecado de incomprensión por el Gobierno central de la psicología del pueblo catalán y, en consecuencia, la táctica inconveniente con que fué tratado...". Citació que, passats prop de quatre segles del Memorial, resulta encara ben inoportuna per a tota la "classe" política espanyola, i per a tota la classe periodísti-

Joan Francesc Mira

ca i tots els caps pensants. I la segona és igualment substancial: "...los patriotas con cabeza de cartón piensan que el nacionalismo catalán es un movimiento artificial, extraído de la nada, sin causas ni motivos profundos [...], piensan, con

lógica consecuencia, que la única manera de combatirlos es ahogarlos por directa estrangulación...". Això escrivia don José Ortega y Gasset en *España invertebrada* (1921), i sembla que els patriotas con cabeza de cartón són més abundants avui que fa prop de cent anys. Ortega era un patriota castellano-espanyol de pedra picada, però no tenia el cap de cartó, com tants dels seus inoportuns successors.

La tercera citació, inevitablement, és de Miguel de Unamuno, en una carta a Manuel Azaña, l'any 1918: "*Cataluña ha de acabar, y muy pronto, por separarse del todo del Reino de España [...] Justo es, pues, que España pierda ahora Cataluña. Y la perderá, no me cabe duda de que la perderá. La federación no es más que una hoja de parra*". Supose que, passat tot un segle i passades tantes coses, la idea, llegida ara mateix resulta ben estimulante. Tan estimulante com les reflexions que vint anys més tard anotava el destinatari de la carta, don Manuel Azaña, possiblement prop de València, a la Pobleta, en plena guerra civil. Recordant el debat sobre l'Estatut de Catalunya en les seues *Memorias políticas y de guerra*, Azaña reflexionava: "*Puestas así las cosas, el problema consiste en decidir si conviene resistir o imponerse por la fuerza a los catalanes o transigir con moderación buscando una postura en la que podamos estar cómodos. La asimilación de Cataluña es ya imposible, ni por la fuerza ni por la expansión del Estado. Tener a los catalanes sojuzgados, ¿de qué sirve?... Exterminar a los catalanes no parece hacedero por muy unitario y españolista que sea; en tales condiciones lo prudente es procurar un acuerdo que dé principio a la reconciliación problemática. ¿Y qué le hemos de hacer si hay que dar alguna torsión a los puros principios jurídicos?*". Exactament: si no ens podem imposar per la força als catalans, si tenir-los sojuzgados és inútil i, sobretot, si no sembla possible exterminar-los...

"Cataluña ha de acabar, y muy pronto, por separarse del todo del Reino de España [...] Justo es, pues, que España pierda ahora Cataluña. Y la perderá, no me cabe duda de que la perderá. La federación no es más que una hoja de parra"